

BÀI CA LAO ĐỘNG

READ EVERY DAY

Thời lượng: 4 tiết

Yêu cầu cần đạt:

Năng lực âm nhạc:

- **NLĐN1:** Hát đúng giai điệu, lời ca bài hát *Hò ba lí* và thể hiện sự vui tươi, phấn khởi.
- **NLĐN2:** Biết sử dụng nhạc cụ tiết tấu gõ đệm cho bài *Hò ba lí*; thực hiện được các nốt Rê, Si, La, Son trên sáo recorder hoặc các nốt Đô, Rê, Mi, Pha, Son, La trên kèn phím.
- **NLĐN3:** Đọc đúng cao độ, trường độ bài đọc nhạc số 5.
- **NLĐN4:** Nêu được những đóng góp của nghệ nhân Hà Thị Cầu cho nghệ thuật hát Xẩm.
- **NLĐN5:** Nêu được cảm nhận về trích đoạn *Xẩm thập ân*.

Năng lực chung:

- **NLC1:** Chủ động thực hiện các nhiệm vụ học tập.
- **NLC2:** Biết giao lưu, hợp tác với bạn trong học hát, trình diễn bài hát và hoà tấu nhạc cụ; hợp tác tốt trong hoạt động nhóm để hoàn thành nhiệm vụ học tập.
- **NLC3:** Hoàn thành được các yêu cầu cần đạt trong chủ đề; sáng tạo được hình thức biểu diễn bài hát, tiết tấu gõ đệm, giai điệu mới trên cơ sở kiến thức và kĩ năng đã có.

Phẩm chất

- **PC1:** Yêu quý âm nhạc dân gian Việt Nam; yêu lao động, biết trân trọng thành quả lao động của mọi người.
- **PC2:** Có ý thức giữ gìn, phát huy các giá trị của âm nhạc dân gian Việt Nam.
- **PC3:** Có ý thức trách nhiệm trong học tập.

CHỦ ĐỀ 5

BÀI CA LAO ĐỘNG

YÊU CẦU CẦN ĐẠT

- Hát: Hát đúng giai điệu, lời ca của bài *Hò ba lí* và thể hiện sự vui tươi, phấn khởi
- Nhạc cụ: Biết sử dụng nhạc cụ tiết tấu gõ đệm cho bài *Hò ba lí*; thực hiện được các nốt Rê, Si, La, Son trên sáo recorder hoặc các nốt Đô, Rê, Mi, Pha, Son, La trên kèn phím
- Đọc nhạc: Đọc đúng cao độ, trường độ bài đọc nhạc số 5
- Thường thức âm nhạc: Nêu được những đóng góp của nghệ nhân Hà Thị Cầu cho nghệ thuật hát Xẩm
- Nghe nhạc: Nêu được cảm nhận về trích đoạn *Xẩm thập ân*

NHẬN DIỆN KHÁM PHÁ

- Biểu diễn bài *Đi cắt lúa* dân ca Huế theo hình thức vừa hát vừa gõ đệm hoặc vận động theo phong cách Tây Nguyên
- Kể tên bài dân ca, bài hát nói về lao động

34

Tổ chức hoạt động: Nhận diện – Khám phá

Gợi ý hoạt động:

HD1: Biểu diễn bài *Đi cắt lúa*

GV hướng dẫn HS biểu diễn bài *Đi cắt lúa* theo hình thức nhóm hoặc cá nhân, kết hợp gõ đệm hoặc vận động theo phong cách Tây Nguyên.

HD2: Kể tên bài dân ca, bài hát nói về lao động

GV hướng dẫn, gợi ý để HS kể được tên một số bài dân ca, bài hát nói về lao động. Ví dụ: *Hò gĩa gạo, Hò nện, Hò vượt thác, Hò tát nước, Lí kéo chài, Lí cái phàng, Lí nhổ mạ...*

HỒ BA LÍ
Dân ca Quảng Nam

Yêu cầu: READ EVERY DAY

Be I tang thnh mà nghe ta hồ be
I thnh tang be I thnh tang. Trỏ lên trên
đấy khoai lang be I tang thnh mà nghe ta
hồ ba lí thnh tang be I thnh tang. Chả
tre mà đàn vè* là hồ cho năng phoi
khoai khoai hồ khoai là hồ hồ khoai.

(*) Sao là một dụng cụ đặc trưng bằng tre, nứa, gần giống cái đàn ở miền Bắc, dùng để phay xỳ.

Tìm hiểu bài hát

Hồ là thể loại dân ca, thường gắn với nhịp điệu lao động, để động viên cổ vũ, bày tỏ tình cảm hoặc giải trí sau những giờ làm việc mệt mỏi. Lời ca của Hồ thường sử dụng các câu thơ lục bát, được hát theo lối đối đáp xướng - xô.

Hồ ba lí - dân ca Quảng Nam gồm một đoạn nhạc với nhiều câu hát xướng - xô luân phiên nhau. Bài hát thể hiện niềm lạc quan và tinh yêu bình dị của người nông dân trong lao động.

- Nghe bài hát và nêu cảm nhận của em
- Hát bài Hồ ba lí với sự vui tươi, phấn khởi theo phong cách xướng - xô và kết hợp vận động
- Em cần làm gì để thể hiện tinh yêu lao động (trong công việc, trong học tập,...)?

2. Hình thành kiến thức mới

HĐ2: Tìm hiểu bài hát

- GV hướng dẫn HS phân tích cấu trúc của bài hát gồm một đoạn nhạc với nhiều câu hát xướng - xô luân phiên nhau.
- GV yêu cầu HS nhận xét bài hát về các nội dung như: xuất xứ, nhịp, nhịp độ, các nét giai điệu giống nhau, nội dung bài hát,...
- GV có thể yêu cầu HS nêu cảm nhận bước đầu sau khi nghe bài hát.

3. Thực hành - Luyện tập

HĐ3: Khởi động giọng

GV có thể tổ chức hoạt động khởi động giọng với mẫu luyện thanh hoặc thông qua trò chơi để giúp HS khởi động giọng.

HĐ4: Dạy bài hát

- GV hướng dẫn HS học bài hát theo lối móc xích, tùy vào năng lực HS mà GV tổ chức các bước dạy học hát phù hợp.
- GV có thể cho HS vừa hát vừa kết hợp vận động để HS ghi nhớ bài dễ dàng.
- GV tổ chức, hướng dẫn HS luyện tập hát bài hát theo hình thức xướng - xô.
- GV lồng ghép giáo dục phẩm chất cho HS.

4. Vận dụng - Sáng tạo

HĐ5: Sản phẩm âm nhạc

Thực hành theo nhóm, mỗi nhóm tự sáng tạo mẫu gõ đệm và vận động theo bài hát kết hợp hình thức hát xướng - xô. Sau đó, GV dùng kĩ thuật mảnh ghép để kết thành các nhóm mới và thực hiện sản phẩm âm nhạc.

Đánh giá:

- Mức độ 1: hát được bài hát
- Mức độ 2: hát kết hợp vận động
- Mức độ 3: hát cùng bạn theo lối xướng - xô kết hợp gõ đệm và vận động.

Tổ chức hoạt động: Hát

Mục tiêu: NLÂN1, NLÂN2, NLC1, NLC2, PC1, PC2

Thiết bị dạy học: file âm thanh bài hát Hồ ba lí; hình ảnh, video clip minh họa, đàn phím điện tử, bảng tương tác (nếu có),...

PP&KTDH:

- PPDH: thực hành, làm mẫu, trò chơi, Dalcroze,...
- KTDH: chia nhóm, mảnh ghép,...

Gợi ý hoạt động dạy học:

1. Khởi động

HĐ1: Nghe và vận động theo nhạc

GV hướng dẫn HS nghe bài dân ca Hồ ba lí kết hợp vận động tự nhiên theo cảm nhận về tính chất, nhịp điệu của tác phẩm.

Tổ chức hoạt động dạy học: Nhạc cụ

Mục tiêu: NLÂN2, NLC1, NLC2, NLC3, PC3

Thiết bị dạy học: file âm thanh bài hát *Hò ba lí*; nhạc cụ gõ, sáo recorder, kèn phím,...

PP&KTDH:

- PPDH: trực quan, thực hành, làm mẫu, Orff-Schulwerk,...
- KTDH: chia nhóm, mảnh ghép,...

Gợi ý hoạt động dạy học

I. Nhạc cụ tiết tấu: Bài thực hành số 4

1. Khởi động

HD1: Nghe và nhận biết tiết tấu

GV tổng hợp một vài âm hình tiết tấu đã học từ các chủ đề trước, viết lên bảng hoặc trình chiếu; GV gõ một âm hình bất kì trong số các tiết tấu trên, HS nghe và chỉ ra âm hình đúng.

HD2: Quan sát và nhận xét

GV hướng dẫn HS quan sát, so sánh để nêu được sự khác nhau giữa hai mẫu tiết tấu a và b.

2. Thực hành – Luyện tập

HD3: Luyện tập các mẫu tiết tấu

- GV hướng dẫn HS luyện tập đọc và gõ hai mẫu tiết tấu a, b cho đến khi thuần thục.
- GV chia nhóm và tổ chức cho các nhóm lần lượt gõ hai mẫu tiết tấu a và b.
- Tổ chức hoà tấu các nhạc cụ gõ với sự kết hợp cùng lúc hai mẫu tiết tấu.

HD4: Gõ đệm cho bài hát

- GV hướng dẫn HS luyện tập gõ đệm cho bài hát bằng nhạc cụ gõ và (hoặc) vận động cơ thể theo mẫu.
- GV có thể chia nhóm, hướng dẫn các nhóm HS hát và gõ đệm cho bài hát theo hình thức ostinato, hoặc dùng kĩ thuật mảnh ghép để thực hiện. *Lưu ý:* GV quan sát sửa lỗi cho HS.

3. Vận dụng – Sáng tạo

HD5: Sản phẩm âm nhạc

GV chia nhóm và yêu cầu các nhóm HS tự sáng tạo mẫu tiết tấu mới để gõ đệm cho bài *Hò ba lí*.

36 NHẠC CỤ

I. Nhạc cụ tiết tấu: Bài thực hành số 4

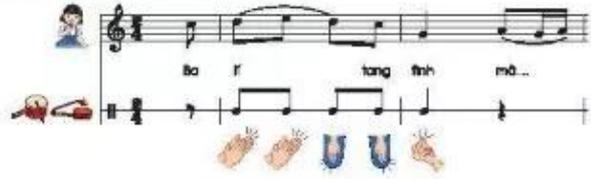
1. Nhận xét các mẫu tiết tấu dưới đây:

a) b)

2. Luyện tập hai mẫu tiết tấu trên với nhạc cụ gõ theo các bước sau:

- Đọc tiết tấu
- Gõ tiết tấu

3. Gõ đệm cho bài *Hò ba lí* theo mẫu dưới đây:

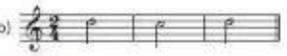
II. Sáo recorder: Luyện tập thổi nốt Rê cùng các nốt Si, La, Son

1. Cách bấm nốt Rê

Nốt Rê: Bấm lỗ 2

2. Luyện tập

a) b)

Bài thực hành số 4

Moderato (vừa phải)

Đánh giá:

- Mức độ 1: đọc được các mẫu tiết tấu
- Mức độ 2: thể hiện được nhạc cụ theo mẫu tiết tấu
- Mức độ 3: gõ đệm cho bài hát cùng bạn

II. Nhạc cụ giai điệu: Sáo recorder

1. Khởi động

HD1: Ôn lại Bài thực hành số 3 – chủ đề 4

GV tổ chức cho HS hoà tấu *Bài thực hành số 3*.

2. Hình thành kiến thức mới

HD2: Học cách bấm nốt Rê

GV hướng dẫn HS cách bấm nốt Rê (bấm lỗ 2). HS thực hành thổi nốt Rê vài lần, sau đó luyện tập mẫu a và b. *Lưu ý:* GV quan sát và sửa lỗi.

2. Luyện tập

Bài thực hành số 4

Moderato (vừa phải)

Bài đọc nhạc số 5

Andantino (thong thả)

1. Tìm hiểu và nhận xét Bài đọc nhạc số 5
2. Đọc thang âm dưới đây:

3. Thực hành – Luyện tập

HĐ3: Thực hành Bài thực hành số 4

- GV giới thiệu bài thực hành và hướng dẫn HS thổi từng tiết nhạc, sau đó ghép hoàn chỉnh câu nhạc.
- GV quan sát để sửa lỗi cho từng cá nhân (nếu có).
- GV nên dùng đàn phím điện tử hoặc kèn phím để đệm cho HS trong quá trình ghép câu và luyện tập thổi câu nhạc trọn vẹn.

4. Vận dụng – Sáng tạo

HĐ4: Sản phẩm âm nhạc

GV tổ chức cho HS hoà tấu recorder với các nhạc cụ gõ đệm Bài thực hành số 4.

Đánh giá:

- Mức độ 1: thổi được nốt Ré cùng các nốt Si, La, Son
- Mức độ 2: thực hiện được Bài thực hành số 4
- Mức độ 3: sáng tạo được một nét nhạc với các nốt đã học

II. Nhạc cụ giai điệu: Kèn phím

1. Khởi động

HĐ1: Ôn đệm cho Bài thực hành số 3

GV tổ chức cho HS thực hiện hát và đệm cho Bài thực hành số 3.

2. Hình thành kiến thức mới

HĐ2: Nhận biết nốt La trên kèn phím

GV hướng dẫn HS quan sát hình ảnh và xác định vị trí và bấm nốt La trên kèn phím bằng ngón số 5.

3. Thực hành – Luyện tập

HĐ3: Thực hành Bài thực hành số 4

- GV hướng dẫn HS luyện tập bấm ngón 4 và ngón 5 theo mẫu, GV quan sát, sửa lỗi tư thế tay và ngón tay của HS.
- GV hướng dẫn HS thực hành luyện tập Bài thực hành số 4. Lưu ý: Đối với những HS có năng lực thực hành chậm, GV cần chú ý thực hiện chậm hoặc chia nhỏ các bước để thực hiện.

4. Vận dụng – Sáng tạo

HĐ4: Sản phẩm âm nhạc

GV yêu cầu HS thực hiện một nét nhạc ngắn với các nốt Đô, Ré, Mi, Pha, Son, La đã học.

Đánh giá:

- Mức độ 1: thổi được nốt La cùng các nốt đã học
- Mức độ 2: thực hiện được Bài thực hành số 4
- Mức độ 3: sáng tạo được một nét nhạc với các nốt đã học

Tổ chức hoạt động dạy học: Đọc nhạc

Mục tiêu: NLÂN3, NLC1, NLC3, PC3

Thiết bị dạy học: đàn phím điện tử, máy chiếu, bảng tương tác (nếu có),...

PP&KTDH:

- PPDH: trực quan, làm mẫu, trò chơi, Kodály,...
- KTDH: chia nhóm, mảnh ghép,...

Gợi ý hoạt động dạy học:

1. Khởi động

HĐ1: Nghe và nhận biết tiết tấu

GV chuẩn bị một số mẫu tiết tấu; chia nhóm, sau đó gõ và yêu cầu nhóm HS nghe rồi viết lại mẫu tiết tấu. Nhóm nào viết được đúng nhiều mẫu tiết tấu nhất sẽ chiến thắng.

2. Hình thành kiến thức mới

HD2: **Tìm hiểu Bài đọc nhạc số 5**

READ EVERY DAY

GV hướng dẫn HS quan sát *Bài đọc nhạc số 5* để nêu được những đặc điểm cơ bản: Bài đọc nhạc có cấu trúc gồm hai câu nhạc cân phương, câu hai nhắc lại nguyên dạng câu một và có thay đổi ở âm kết, mỗi câu nhạc có 8 ô nhịp; giai điệu chỉ có 5 âm là Đô, Rê, Mi, Son, La.

3. Thực hành – Luyện tập

HD3: **Đọc gam Đô trưởng**

GV hướng dẫn HS đọc gam Đô trưởng, quãng 2, quãng 3 theo mẫu và các âm ổn định. GV nên dùng đàn để làm điểm tựa về cao độ cho HS nghe và đọc.

HD4: **Luyện đọc âm hình tiết tấu**

GV hướng dẫn HS luyện đọc âm hình tiết tấu của *Bài đọc nhạc số 5* theo âm tiết.

HD5: **Thực hành đọc nhạc**

GV hướng dẫn HS luyện đọc *Bài đọc nhạc số 5* với nhịp độ thông thả, có xử lý sắc thái phù hợp tính chất âm nhạc của bài. Tùy vào năng lực HS mà GV có thể chia làm hai câu nhạc hoặc bốn vế nhạc để hướng dẫn. GV sử dụng đàn phím hoặc kèn phím để làm điểm tựa về cao độ cho HS.

4. Vận dụng – Sáng tạo

HD6: **Sản phẩm âm nhạc**

GV yêu cầu HS sáng tạo âm hình tiết tấu để gõ đệm cho bài đọc nhạc.

Đánh giá:

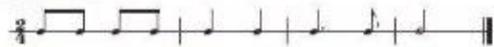
- Mức độ 1: đọc được thang 5 âm
- Mức độ 2: đọc được *Bài đọc nhạc số 5*
- Mức độ 3: đọc được *Bài đọc nhạc số 5* kết hợp gõ đệm

Tổ chức hoạt động dạy học: Thường thức âm nhạc, Nghe nhạc

Mục tiêu: NLÂN4, NLÂN5, NLC2, NLC3, PC1, PC2

Thiết bị dạy học: hình ảnh, video clip nghệ nhân Hà Thị Cầu hát Xẩm và một số bài hát Xẩm, băng tương tác (nếu có),...

3. Luyện âm hình tiết tấu

4. Đọc Bài đọc nhạc số 5 với tốc độ thông thả

5. Có thể sử dụng tiết tấu sau để gõ đệm cho Bài đọc nhạc số 5

1. Tìm hiểu về nghệ nhân Hà Thị Cầu

Nghệ nhân HÀ THỊ CẦU
(1928 – 2013)

Ảnh: Hà Đức Phương

Nghệ nhân Hà Thị Cầu là người còn lưu giữ được nhiều làn điệu cổ của thể loại hát Xẩm. Bà có thể tự đặt lời mới mang hơi thở thời đại cho các làn điệu Xẩm truyền thống; có khả năng vừa ăn trầu vừa kéo nhị, chân cặp sành gõ phách và hát một cách thuần thục,

điều luyện, đem đến sự độc đáo cho thể loại âm nhạc dân gian này.

Cách hát của bà đậm yếu tố vang, rền, luyến luyến của ca hát dân gian, tạo nên một vẻ đẹp không thể trộn lẫn mang tên Hà Thị Cầu. Cây đàn nhị đã cùng bà rong ruổi khắp các xóm chợ, làng quê. Dù cuộc đời trải qua bao nhọc nhằn, gian khổ nhưng tiếng hát của bà luôn lạc quan và tràn đầy nghị lực.

Với tấm gương lao động không mệt mỏi, với những đóng góp trong việc gìn giữ vốn quý nghệ thuật dân tộc, năm 2004, bà Hà Thị Cầu đã được trao tặng danh hiệu Nghệ nhân dân gian, Huy chương Vì sự nghiệp văn nghệ dân gian Việt Nam và danh hiệu Nghệ sĩ Ưu tú.

• Hãy nêu những đóng góp của nghệ nhân Hà Thị Cầu cho nghệ thuật hát Xẩm

PP&KTDH:

- PPDH: giải quyết vấn đề, dự án, trực quan,...
- KTDH: chia nhóm, động não, XYZ,...

Gợi ý hoạt động dạy học:

1. Khởi động

HD1: Tìm hiểu nghệ thuật ca hát dân gian

GV tổ chức cho HS hoạt động nhóm, yêu cầu: Kể tên các loại hình nghệ thuật ca hát dân gian.

2. Hình thành kiến thức mới

HD2: Tìm hiểu những đóng góp của nghệ nhân Hà Thị Cầu cho nghệ thuật hát Xẩm

- GV hướng dẫn HS tìm hiểu thông tin trong bài đọc để nêu được các ý chính:
 - + Bà là người lưu giữ được nhiều làn điệu cổ (của nghệ thuật hát Xẩm).
 - + Bà có thể tự đặt lời mới mang hơi thở thời đại cho các điệu Xẩm truyền thống.
 - + Bà rong ruổi khắp xóm chợ, làng quê để mang các làn điệu Xẩm đến cho mọi người.

READ EVERY DAY

XẨM THẬP ÂN
(Trích)

Nguyệt hát: Hà Thị Cầu
Kí âm: Trương Văn Cường

• Hãy nêu suy nghĩ của em về việc bảo vệ di sản văn hoá dân tộc.

GÓC ÂM NHẠC

1. Em hãy cùng với bạn sáng tạo mẫu tiết tấu để gõ đệm cho bài Hò ba lí.
2. Thực hiện mẫu tiết tấu dưới đây bằng các nhạc cụ gõ và vận động cơ thể.

3. Đọc và chép lại giai điệu dưới đây:
Andantino (thong thả)

4. Em hãy sưu tầm một số bài hát Xẩm để chia sẻ với bạn.

Học chú để Bài ca lao động, em được rèn luyện tinh thần chỉ trong học tập và lao động; tự hào với truyền thống của cha ông và có ý thức gìn giữ âm nhạc dân tộc.

3. Thực hành – Luyện tập

HĐ3: Nghe nhạc

- GV hướng dẫn HS nghe và nêu cảm nhận về trích đoạn *Xẩm thập ân* do nghệ nhân Hà Thị Cầu trình bày.
- GV gợi ý cho HS tự nói lên cảm nhận của mình sau khi nghe trích đoạn. Lồng ghép giáo dục phẩm chất cho HS:
 - + Khuyến khích HS tìm hiểu và hát dân ca, đặc biệt dân ca ở địa phương.
 - + Tôn trọng và tham gia vào các hoạt động bảo vệ các di tích văn hoá của địa phương (GV tìm hiểu và nêu cụ thể).
 - + Ghi nhớ công ơn của cha mẹ; chăm chỉ học tập.

Đánh giá:

- Mức độ 1: trình bày đôi nét về cuộc đời của nghệ nhân Hà Thị Cầu
- Mức độ 2: trình bày được những đóng góp của nghệ nhân Hà Thị Cầu cho nghệ thuật hát Xẩm

– Mức độ 3: nêu cảm nhận của bản thân và rút ra bài học cho bản thân sau khi nghe bài *Xẩm thập ân*

Tổ chức hoạt động: Góc âm nhạc

Gợi ý:

- GV có thể thực hiện theo nhóm hoặc từng cá nhân, thông qua các câu hỏi trong SGK, GV đánh giá được năng lực của HS sau khi học xong một chủ đề.
 - GV có thể đặt thêm một số câu hỏi khác về các nội dung có trong chủ đề. Chú ý nên đặt câu hỏi dạng gợi mở như: *Em hãy sáng tạo mẫu gõ đệm cho bài hát cùng bạn. Em hãy sáng tạo mẫu giai điệu cho nhạc cụ sáo recorder hoặc kèn phím. Em có thể chép lại bài đọc nhạc...*
 - GV có thể sử dụng sách Bài tập Âm nhạc 6 để kiểm tra và củng cố cho HS nội dung bài học sau mỗi chủ đề.
- Lưu ý: Đối với nội dung Góc âm nhạc, GV có thể linh hoạt lồng ghép đặt câu hỏi vào sau mỗi nội dung dạy học hoặc sau mỗi chủ đề bài học. Tùy tình hình thực tế mà GV vận dụng linh hoạt nội dung này miễn sao đạt được hiệu quả trong việc phát triển năng lực cho HS.*

ĐÁNH GIÁ CHỦ ĐỀ

- GV có thể sử dụng các công cụ để kiểm tra, đánh giá HS như:
 - + Câu hỏi
 - + Bảng kiểm (check list)
 - + Thang đo
 - + Sản phẩm học tập
 - + Phiếu đánh giá theo tiêu chí (rubrics)
- GV có thể thực hiện việc đánh giá sau mỗi nội dung dạy học hoặc sau khi kết thúc chủ đề.
- GV cần chú trọng đánh giá thường xuyên (quá trình) học tập của HS để thấy được sự tiến bộ của các em; bên cạnh đó, điều chỉnh phương pháp tổ chức hoạt động dạy học cho phù hợp với tình hình thực tế và động viên, khích lệ HS.